

סימן לז

בפלוגתת רש"י ור"ת ז"ל אם יכול לפדות בהשה כמה פעמים ספק פטר חמור

מביא המשנה דבכורות דף ט' ע"א. שיטת ר"ת ז"ל דיכול לפדות בהשה שפדה בו ספק פטר חמור כמה פעמים. שיטת רש"י ז"ל שאין יכול לפדות כמ"פ בשה שפדה בו ספק פטר חמור. מביא ב' שיטות בהא דאין קדושת הפטר חמור נתפסת בהשה. הא' דהר"ז משום חלות דין מתנות כהונה שעל השה. הב' דהר"ז דין בהפדיון שמפקיע הקדושה בלי שיהיה נתפס בהפדיון. מבאר שבזה תלוי פלוגתת רש"י ור"ת ז"ל אם יכול לפדות בהשה כמה פעמים ספק פטר חמור.

אוצר החכמה

- א -

ג. ור"ת מפרש דאספק קאי כדלקמן בפירקין [דף ט' ע"א] דקתני רישא אחת בכרה ואחת לא בכרה ילדה זכר ונקבה מפריש והוא לעצמו ובספק זה שלא יצא מידו הוצרך למתני שחוזר ופדה בו ספק אחר פעמים הרבה וכו' יעו"ש.

אוצר החכמה

- ב -

ה. והמתבאר בזה דרש"י ור"ת ז"ל פליגי בהא דתנן בהמשנה שפודה בהשה פעמים הרבה דלשיטת ר"ת החידוש הוא דיכול לפדות באותו שה פעמים הרבה בלי ליתן להכהן ומיירי בספק פטר חמור שדין הפדיון בזה שמפריש טלה והטלה לעצמו ולכן שפיר יכול לפדות בשה זה כמה ספק פטר חמור דכיון שהטלה נשאר ביד הישראל והוא כשלו [משום דהממע"ה] לכן יכול לפדות באותו טלה עוד פעם ועוד פעם ספק פטר חמור.

ה. [משא"כ אם פדה בהשה פעם אחת ודאי פטר חמור שוב אינו יכול לפדות בו עוד פעם

א. בכורות דף ט' ע"א במשנה חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים נותן טלה אחד לכהן זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו וכו' [ובפירש"י ז"ל מפריש טלה משום ספק ומפקיע עליו קדושת פטר חמור והוא לעצמו שהוא בעצמו יאכל הטלה ולא יתננו לכהן דכהן הוי מוציא מחבירו ועליו הראייה להביא עדים שהזכר יצא תחלה ואיסורא ליכא דאפילו פטר חמור גמור שפדאו בשה אין קדושה לא בו ולא בפדיונו כדקתני במתניתין ואם מת נהנה בו אלא גזל הוא דאיכא אם אינו נותן את הטלה לכהן דממונו הוא והכא ליכא גזל דספק הוא] ופדה בו פעמים הרבה וכו'.

ב. ופירש"י ז"ל ופדה בו פעמים הרבה שאם חזר כהן ונתנו לו לישראל ויש לו פטרי חמורים יכול לפדותן בו ע"כ ובתו' ז"ל בדף ד' ע"ב בד"ה ופדה בו פעמים הרבה כתבו וז"ל פירש הקונטרס אם חזר וקנאו מיד כהן אחר שנתנו לו חוזר ופדה בו פטר חמור אחר.

שהרי השה נעשה כבר של הכהן ע"י הפדיון הראשון [וכמבואר בדף י"א ע"ב שמשעת הפרשה נעשה השה ברשות הכהן] ושוב אי אפשר להישראל לפדות בשה זה שאינו שלו אלא של הכהן].

ההקדש לחולין וחל הקדושה על הפדיון וא"כ לכאור' גם בפדיון הפטר חמור ע"י השה הי' צ"ל הדין שע"י השה נפקע הקדושה מהפטר חמור וחל על השה והי' צ"ל השה קדוש ואסור בהנאה ומ"ט הדין הוא שהשה נשאר חולין גמור ומותר בהנאה וצ"ע.

ה. משא"כ רש"י ז"ל ס"ל דגם באופן שפדה בשה ספק פטר חמור שוב אינו יכול לפדות בו פעם שני כיון שכבר פדה בו פעם אחת מספק ולכן מפרש לה רש"י ז"ל הא דתנן שפודה בו פעמים הרבה כשפדה בהשה ונתנו להכהן ושוב נתן הכהן השה להישראל דבהאי גוונא שפיר יכול הישראל לפדות בו עוד פעם כיון שכבר קנאו הכהן בפדיון הראשון ועכשיו הוי של הישראל שקנהו מהכהן והוי כאילו קנה שה מחדש שיכול לפדות בו פעם שני.

י. והנה יעויין בקו"א לספר זכר יצחק לח"א סימן א' באות ט' שעמד בזה דמ"ט לא חל ההקדש ואיסור ההנאה על השה וכמו שהוא בכל פדיון הקדש וכתב בזה דבעצם הנה דין פדיון הפטר חמור שוה לכל דין פדיון הקדש שהי' צ"ל נתפס ההקדש בהפדיון אלא שדין המתנות כהונה שעל השה מפקיע את הקדושה והאיסור הנאה מהשה יעו"ש.

ז. והנה יש לעיין מהו יסוד פלוגתת רש"י ור"ת ז"ל אם יכול לפדות בהשה שפדה בו ספק פטר חמור עוד הפעם ומ"ט ס"ל לרש"י ז"ל שאינו יכול לפדות עוד פעם ולכאורה הרי כיון שהדין הוא שהשה נשאר ביד הישראל והוי כשלו מדין מוחזק דהממע"ה וא"כ יוכל לפדות בו עוד הפעם דהרי נחשב כשלו ומאי שנא שה זה משה אחר שלו שיכול לפדות בו.

יא. ועי' ברי"ט אלגאזי להלכות בכורות להרמב"ן ז"ל פ"ק אות ט' שמתבאר בדבריו ז"ל ג"כ יסוד זה דדין המתנות כהונה דהשה זה מפקיע חלות ההקדש והאיסור הנאה דהשה ועיי"ש שהביא דוגמא לזה מהך דערכין דף כ"ט ע"א גבי חרמי כהנים דכל זמן שהם ביד הבעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם נתנן לכהן הרי הם לכל דבריהם כחולין עיי"ש הרי שדין המתנות כהונה מפקיע דין ההקדש.

ה. ושו"ר ברי"ט אלגאזי לבכורות פ"ק אות ח' שכבר הוקשה לו כן בדברי רש"י ז"ל ונשאר בקושיא וצ"ע.

- ד -

יב. אכן יעויין בקובץ ביאורים לבכורות אות ב' שעמד ג"כ בהך קושיא דאיך לא נאסר השה כמו בכל פדיון הקדש שנתפס האיסור על הפדיון וכתב להוכיח מזה ניעו"ש שכתב להוכיח זה מהיכא דפודה הפטר חמור בשויו דילפינן זה מפדיון הקדש] דשפיר יכול הפדיון להתיר את ההקדש גם בלי שיחול

- ג -

ט. ויתכן לומר בזה ובהקדים דהנה בהא שהפטר חמור שקדוש ואסור בהנאה נפדה ונעשה חולין ע"י השה צ"ע וביאור דהרי בכל פדיון הקדש הנה ע"י הפדיון יוצא

כנ"ל] אע"פ שבפועל אינו חייב ליתן השה להכהן מספק.

הקדושה על הפדיון יעו"ש [ובקובץ שיעורים לקידושין אות ס"ט כתב די"ל דזה דין מיוחד בפדיון פטר חמור מגזיה"כ עיי"ש].

- י -

י. וכיון שכן הרי אינו יכול לחזור ולפדות בשה זה עצמו עוד הפעם דכיון דחלות הפדיון הוא רק משום שחל על הפדיון דין מתנות כהונה דהכהן א"כ תמה על עצמך ^{ואוצר החכמה} איך יחזור ויפדה בו עוד פעם הרי הוי תרתי דסתרי דאם חל כבר פעם אחת על השה דין מתנות כהונה איך יחול עליו עוד הפעם דין הפדיון וחלות שם מתנות כהונה הרי אי אפשר לפדות בשה דהוי כבר מתנות כהונה.

י. וממנ"פ אם אמרת דכיון דהוי ספק והדין הוא הממע"ה א"כ נשאר השה לגמרי ברשות ובעלות הישראל והוי כשה חולין גמור ידיה שיכול לפדות בו א"כ לא יחול הפדיון כלל דכיון דנשאר של הישראל ואין כאן חלות שם מתנות כהונה ע"י פדיון זה א"כ צריך שהשה עצמו יאסר בהנאה ואיך יפדה בו עוד.

י. מה תאמר דשפיר נשאר השה חולין אחר פדיון הראשון משום שחל עליו דין מתנות כהונה דהכהן א"כ איך יחזור ויפדה בו ויחול עליו עוד הפעם דין מתנות כהונה ע"י פדיון הב' הרי אי אפשר שיחול כמה פעמים באותו שם דין מתנות כהונה ואם נעשה כבר של הכהנים בפעם הראשון א"כ בפעם השני אינו נעשה של הכהנים דכבר הוא שלהם מפעם הראשון.

כ. ואם לא חל דין מתנות כהונה בפעם הראשון א"כ לא חל כלל דין הפדיון ע"י השה כיון שלא נאסר בהנאה ואין כאן

י. ונמצינו למדים מזה ב' שיטות בהא דהשה שפודה בו נשאר חולין ולא נתפס בו הקדושה דהפטר חמור הא' דזהו משום דחל על השה דין מתנות כהונה והב' דזה דין בעצם הפדיון שמתיר הפטר חמור בלי שנתפס הקדושה על הפדיון וכמו שנתבאר.

- ה -

י. וביסוד הדברים יתכן לבאר יסוד פלוגתת רש"י ור"ת ז"ל אם יכול לפדות בהשה כמה פעמים היכא שכבר פדה בו פעם אחת ספק פטר חמור והר"ז תלוי בהני ב' שיטות ביסוד הטעם שלא נתפס הקדושה בהפדיון.

ט. והיינו דשיטת רש"י ז"ל שאי אפשר לפדות באותו שם כמה פעמים אע"פ שהשה נשאר של הישראל גם אחר פדיון הראשון [כיון דהוי מספק והממע"ה] והיינו טעמא דכיון דכל יסוד הפדיון הראשון שהתיר את הפטר חמור בהנאה ע"י השה הרי יסודו משום חלות דין מתנות כהונה על השה דבלא זה הרי היה השה נאסר בהנאה [ככל פדיון הקדש כנ"ל].

ט. ואע"פ שבפועל אין הישראל חייב ליתן את השה להכהן היינו משום דכיון דהממע"ה לכן בפועל ממש נשאר השה ברשות הישראל אבל הא מיהת שיסוד חלות הפדיון ע"י השה היה משום דלפי הצד שהפטר חמור אסור בהנאה א"כ חל על השה דין מתנות כהונה בעצם [דבלא זה הרי היה השה נאסר בהנאה

לא פדיון הראשון ולא פדיון שאח"כ כיון שנשאר של ישראל ולא חל עליו כלל שם מתנות כהונה כלל.

כא. אשר לכן הוא דס"ל לרש"י ז"ל דיכול לפדות בהשה רק פעם אחת בלבד ושפיר מפקיע ההקדש ואיסור ההנאה מהפטר חמור בלי שיחול הקדושה והאיסור הנאה על השה כיון שחל ע"י הפדיון דין מתנות כהונה בעצם על השה [אע"פ שבפועל פטור מליתנו להכהן מדינא דהממע"ה] ושוב אינו יכול לפדות בשה זה כיון שכבר חל עליו בעצם דינא דמתנות כהונה ורק אם נותן השה להכהן והכהן מקנהו מחדש להישראל אז יכול לפדות בו עזה"פ כיון שקנהו מחדש והוי כשה חולין דידה וכמו שנתבאר.

- ז -

כב. אכן שיטת ר"ת ז"ל דס"ל דשפיר יכול לפדות באותו שם כמה פעמים הרי זה מתאים לפי השיטה דהא דאין השה נתפס בהקדושה ואיסור ההנאה אי"ז תלוי בהא דהשה חל עליו דין מתנות כהונה אלא דגם בלי חלות דין מתנות כהונה על השה אין השה נאסר בהנאה וחל הפדיון להפקיע הקדושה מהפטר חמור בלי שיחול הקדושה על השה כנ"ל.

כג. ולכן שפיר יכול לפדות באותו שם כמה

פעמים והיינו משום דלפי האמת חשבינן ליה להשה דנשאר ברשות הישראל דכיון דהממע"ה וע"פ תורה מותר להישראל להשתמש בו כמו בחפץ שלו [בלי שום חשש וספק גזל] לכן שפיר נחשב כשלו ושפיר יכול לפדות בו כמה פעמים כדי לפדות בכל פעם הקדושה והאיסור הנאה מהפטרי חמורים.

כד. ואי"ז נקרא דפודה בממון כהן כיון שנחשב לממון הישראל וכל גדר הפדיון בזה הוא דין הפקעת הקדושה ואיסור ההנאה דהפטרי חמורים ואע"פ שלא חל על השה דין מתנות כהונה ממש לא איכפת לן בזה דמ"מ נותר הפטר חמור ונשאר השה חולין גם בלי שיחול עליו שם מתנות כהונה כנ"ל.

כה. ונמצא לפ"ז דפלוגתת רש"י ותו' ז"ל אם יכול לפדות באותו שם כמה פעמים כשפודה ספק פטר חמור הר"ז תלוי בהני ב' שיטות ביסוד הטעם שבפדיון הפטר חמור על השה לא חל הקדושה ואיסור ההנאה דהפטר חמור על השה וכמו שנתבאר.

כו. ונתבאר בדברינו דרש"י ותו' ז"ל פליגי אם יכול לפדות כמה פעמים בהשה שפדה בו ספק פטר חמור והר"ז תלוי ביסוד הדין שהשה לא נתפס בו הקדושה ואיסור ההנאה דהפטר חמור וכמו שנתבאר בדברינו היסוד לכל זה.

דמשמעות הלשון "עליו" משמע שהאיסור וקדושת הפטר חמור חל על השה ע"י הפדיון והדבר צ"ע דהרי אין קדושת הפטר חמור חלה על השה.

אכן למש"כ בפנים נחא דבעצם אה"נ דגדר הפדיון הוא שצ"ל נתפס הקדושה בהשה ככל פדיון הקדש אלא שחלות דין המתנות כהונה דהשה מפקיעה חלות הקדושה ודו"ק.

(א) ועי' במש"כ בסימן נ"א ובסימן נ"ו בשיטת ר"ת ז"ל לפמש"כ בספר הישר סימן תקכ"ד באו"א ודברינו שבכאן מיוסדים לפי שיטת התו' ז"ל המבוארת בדברינו בסימן ל"ח ושבעים פנים לתורה ודו"ק.

(ב) והנה לפמש"כ בפנים בשיטת רש"י ז"ל יובן הא דכתב רש"י ז"ל בבכורות דף ט' ע"א וז"ל מפריש טלה משום ספק ומפקיע "עליו" קדושת פטר חמור ע"כ